

1966

8 серпня

За маленьким столиком у «Кафе Мокка» сиділа жінка і читала газету. Перед нею лежала половинка вафлі з кремом і джемом, і стигла кава. На стіні поруч неї був плакат із зображенням ядерного гриба і переляканих дитячих облич. Але жодне з цього не привернуло її уваги — аж настільки вона поринула у тогоденний випуск «Вісіра» із новиною про нерозкритий злочин.

**Детектив Кріст'ян Кріст'янссон:
Зникнення Лаури й досі відкидає довгу тінь**

Десять років тому, коли зникла Лаура Мартейнсдоттір, Кріст'ян Кріст'янссон був першим офіцером поліції, який прибув на місце події. Досвідчений детектив розповів нашому кореспонденту, що зникнення Лаури й досі відкидає довгу тінь на націю. Дівчина працювала покоївкою в оселі адвоката Верховного суду Оттара Оскарссона і його дружини Оульов Бльондаль на острові Відей перед своїм безслідним зникненням. На той час Лаурі було лише п'ятнадцять років, і її описували як милу дівчину, яка подобалася всім, хто її знав. Через десять років таємниця того, що сталося з Лаурою, залишається нерозгаданою. Як пояснив виданню «Вісір» Кріст'ян Кріст'янссон, на той час поліція проводила слідство у кількох напрямках, по жодному з яких не було результатів. У поліції так і не з'ясували, хто міг підвезти Лауру до Рейк'явіка човном, і не було знайдено жодних останків, які можна було б пов'язати зі зниклою дівчиною. Свого часу точилися розмови щодо запиту про допомогу до іноземних поліційних

агенцій, але протягом останніх років жодних зрушень не було. Лаура наче зникла з лиця землі.

Замітку супроводжало зернисте фото симпатичної дівчини-підлітка з темним волоссям і бровами, в оксамитовій сукні з високим коміром. Був також знімок Кріст'яна Кріст'янссона в окулярах у роговій оправі та із зализинами. Його обличчя було водночас добрим і стурбованим, ніби його виснажили пошуки Лаури. Жінка якийсь час дивилася на обидві світлини, перш ніж згорнути газету і підвестися, облишивши каву і вафлю. Її переповнювало відчуття тривоги, як і щоразу, коли вона чула ім'я Лаури, і вона геть втратила апетит. Вона мала переключитися на думки про щось інше.

Залишивши газету на столі, вона швидко вийшла з кав'ярні на вулиці Скоулавьордустіг, де прохолодний вітер гуляв уздовж тротуару, а будівельні риштування нової величної церкви Хатльгріма домінували у краєвиді з вершини пагорба.

Тим часом Кріст'ян Кріст'янссон сидів у старому поліцейному відділку на Постхусстрайті, у самому центрі Рейк'явіка, також читаючи випуск «Вісіра».

Він ще не переїхав до новісінького поліцейного управління на Хвервісгаті, але з нетерпінням чекав на можливість працювати у модерній будівлі з усіма сучасними зручностями. А ще кращим було б те, що він майже не витрачав би часу, щоб пройти пішки до роботи від свого дому на Стангархольті. На якусь мить його думки рухалися цим приємним шляхом, перш ніж повернулися до читва.

Що сталося з Лаурою? Чи могла якась невідома особа викрасти її на своєму човні на шляху з Відею до Рейк'явіка? Чи вона зникла у морі разом з усім багажем? Чи, може, вона інсценувала власне зникнення і живе сьогодні десь на іншому боці земної кулі, під новим ім'ям, з новою родиною? Може, хтось із наших читачів навіть знає щось про долю дівчини на світлині?

Кріст'ян зітхнув. Здогадки журналіста діяли йому на нерви. Він відчував, що це применшує серйозність того факту, що юна дівчина, яка не скривдила жодної душі, зникла і, він побоювався, зазнала якоїсь жахливої долі. Але що ще можна було сказати на такого штибу інтерв'ю? Крім того, що ти зробив усе, що міг.

Проте — чи було це правдою? Чи зробив він усе, що міг?

Рвучко звівшись на ноги, він підійшов до вікна. Днина була якась сира, з натяком на ранню осінь цьогогоріч, зловісний вітер дув уздовж вулиці Остурстрайти, а обличчя перехожих, які бігли у справах до найближчої крамниці чи банку, шулилися від боротьби з його поривами. Той серпень видався незвично холодним і вітряним, і коли сонце ховалося за хмарами, сірі будівлі та вулиця видавалися похмурими.

Кріст'ян подумки перенісся на десять років назад, у серпень 1956 року. У ті дні, коли він уперше відчув, буди ще відносно новачком у поліції, що існують могутні сили, які можуть впливати на слідство. У той момент, коли в кабінеті Оттара пролунав телефонний дзвінок і Ейрік, який обіймав одну з найвищих посад на службі, сказав йому, що ця справа не заслуговує на особливу увагу. Кріст'ян повернувся до міста, караючись через догану, адже вважав, що просто виконував свій обов'язок, як і мав би будь-який сумлінний поліціант. Але що скажеш начальнику в такій ситуації? Кріст'ян не раз повертався до цього питання протягом останніх десяти років, хоча не обговорював цього ніколи й ні з ким, окрім дружини, яка знизала плечима і сказала, щоб він не зациклювався, що йому просто треба рухатися далі. Потім був Хьогні. Кріст'ян розумів, що зрештою не перевірів зачіпок щодо нього... Але на той час не було охоти ставити видатним представникам суспільства незручні запитання.

Звичайно, того серпневого дня на Відеї справу не було закрито. Й близько не було.

Коли Лаура не повернулася додому, про її зникнення повідомили на радіо й у пресі. Те, що дівчина загубилася, викликало резонанс, оскільки в Ісландії дівчата губилися не щодня.

Її великі темні очі на фото, що кочувало по газетах, неначе зверталися до публіки, неначе Лаура мала якусь жахливу таємницю. На поліцію сильно тиснули, вимагаючи знайти дівчину, і відповідальність за це лежала на Кріст'яні, але він не виконав свого обов'язку.

Кріст'ян працював над слідством спільно з кількома іншими офіцерами. Разом із колегою він відвідав батьків Лаури у Грйотаторпі — жмутку старих дерев'яних будинків і вузьких вулиць, що здіймаються схилом пагорба від центру міста. Вони почали хвилюватися, не дочекавшись від дочки звичного телефонного дзвінка у ті вихідні, коли вона зникла.

— Вона завжди телефонувала нам, — сказала її матір.

Мати й дочка були надзвичайно схожими, судячи з газетної світлини Лаури.

— Вона домосідка і завжди нам довіряла. А тоді вигадала собі, що хоче працювати влітку покоївкою, тож подала заявку на цю посаду одній парі на Відеї й отримала роботу. Не те щоб це мене здивувало — зважаючи на те, яка вона працьовита і показна.

Батько Лаури був трохи старший за матір. Обоє були вчителями, і дівчина була їхньою єдиною дитиною. Її кімната була вишуканою, у ній стояло біле металеве ліжко, вкрите барвистою ковдрою, яку Лаура власноруч зв'язала на шкільних уроках праці. Вона мала гарний смак на кольори, подумав собі тоді Кріст'ян. Дивно, як ці незначущі подробиці залишилися з ним через десятиліття. Гардероб був повний одягу, який вона не взяла з собою на Відей, переважно зимового, включно з оксамитовою сукнею, у яку вона була вбрана на чорно-білій світлині, і яка виявилася зеленою.

Біля однієї стіни стояв простий туалетний столик і стілець, обидва на вигляд були саморобними, а в шухляді лежали листівки від кухні Лаури, яка жила у Копенгагені. У книжковій шафі була Біблія та кілька романів, у тому числі твори Халльдора Лакснеса, ісландця, який нещодавно був вшанований Нобелівською премією з літератури.

Ніщо в кімнаті не давало підказок про долю Лаури. У книжковій шафі, за романами, Кріст'ян знайшов щоденника, але той був за 1954–1955 навчальний рік. Усередині він прочитав описи основних страв, які вона їла щодня, а також коментарі про її однокласників зі школи в Остурбайрі, особливо про гарненьких хлопчиків, записані акуратним почерком.

Кріст'ян спитав у матері Лаури, чи мала дівчина звичку вести щоденника, і жінка відповіла, що мала, додавши, що захочувала дочку писати про своє життя на острові.

— Це мала бути пригода, — продовжила мати. — Життя моєї Лаури не було насичене подіями. Вона планувала скласти випускні іспити, а у вільний час працювала продавчиною на молочарні. Робота на Відеї була для неї нагодою пережити пригоду і, можливо, трохи подорослішати.

Коли вона проказала ці останні слова, її очі сповнилися сліз.

— Як на мене, ліпше б їй було не їхати. Лише п'ятнадцять, а тепер...

Наскільки Кріст'ян запам'ятав, жінка так і не завершила рецення.

Ще він пригадав, що спитав, чи могло бути таке, що Лаура планувала зустрітися з кимось у Рейк'явіку в ті зловісні вихідні. Батько відповів, що їхня дочка не має хлопця.

— Лаура завжди була близькою з нами. Навіть уявити не можу, щоб вона приїхала до Рейк'явіка, не повідомивши нас.

Кріст'ян міг згадати безліч прикладів, коли молоді люди мали власні причини не довіряти батькам, що в них на думці. Але виявилось, що жодна з подруг Лаури не змогла надати поліції інформації стосовно можливих хлопців чи інших чоловіків у її житті, з якими та могла би втекти.

За словами батьків, Лаура познайомилася з Оттаром і Оульов, подружжям, яке мешкало на Відеї, через дівчину, яка працювала там минулого літа. Кріст'янові спало на думку, що, можливо, варто було б порозпитувати її, але це не було пріоритетом. Зрештою, міркував він, що вона могла знати про долю зниклої?

Лаура щотижня телефонувала своїм батькам і, судячи з голосу, раділа зі свого життя. Щоправда, вона ніколи не стала б скаржитись у присутності роботодавців, але батьки були певні, що її голос звучав задоволено. Вона прибула на острів човном на початку травня із наміром залишатися до кінця серпня. Згодом, зі слів Оттара й Оульов, вона зненацька оголосила, що не збирається дотримуватися угоди. Матір Лаури похитала головою на це:

— Можу запевнити вас, це геть не схоже на Лауру — не завершувати справу. Вона завжди вчасно приходила на зміну у молочарню і ніколи не хотіла, щоб про неї казали, що вона з тих, хто кидає роботу.

Кріст'ян вирвався зі своєї задуми та виявив, що все ще стоїть біля вікна у поліційному відділку. Він допив холодну каву, брижачись від гіркового смаку. Історія Лаури продовжувала переслідувати його. Він не мав наміру закривати справу, незважаючи на те, що це сталося давно і жодної зачіпки, мабуть, уже не зосталося. Горе в очах її батьків було таким пронизливим, що він відчув, що зробить усе можливе, щоби полегшити їхні страждання.

На той час вважалося, що радше за все Лаура погодилась, аби її підкинули на чийомусь човні, і її доля вирішилася чи то на зворотному шляху, чи то вже згодом, у Рейк'явіку. Кріст'ян гадав, що це було найбільш зручне пояснення: невідомий негідник, жахливий злочин, який ніколи не буде розкрито.

І все ж Кріст'ян не міг не міркувати про те, що їм варто було зосередити увагу на Відеї. Звичайно, вони обшукали острів, але не знайшли жодних ознак дівчини. А Оттар і Оульов трималися свого: Лаура вирішила відмовитися від роботи й повернутися до Рейк'явіка. Але він усвідомлював, що поліція могла б провести ретельніший пошук і допитати подружжя значно суворіше.

Опитували всіх, хто міг підвезти Лауру на човні тих вихідних, але ніхто не допоміг. Капітан Рейк'явікського порту також не зміг надати жодної корисної інформації про судна, що

курсували між Відеєм і великою землею тієї п'ятниці. Позаяк від берега до найближчої точки острова було ледве за чотири кілометри, туди можна було доправити невеличке судно, не привернувши уваги, а човен не обов'язково мав завертати до Рейк'явіка на зворотному шляху. Поліційне слідство нічого не дало. Пошукові групи прочесали пляжі, але жодних решток тіла Лаури чи її речей так і не знайшли. Дівчина просто розчинилася в повітрі.

Не дивно, що ця справа захопила народну увагу. Не вдалося знайти нічого, що дискредитувало б Лауру; вона не мала секретів і, здавалося, була дівчиною, з якою кожен міг би себе отождентити; дівчиною, яка просто хотіла змінити оточення. Дівчиною, яка полишила рідний дім на літо в надії набути трохи зрілості та незалежності й сумлінно виконувала свої обов'язки, аж доки не вирішила раніше звільнитися з роботи — якщо це твердження було правдивим.

Її від'їзд із Відею був справжньою загадкою — хіба що, звісно, вона взагалі ніколи не полишала острова.